

Barne-, likestillings-, og
inkluderingsdepartementet
Postboks 8004 Dep.
0030 Oslo

Vår fil: B13-KJ004
Vårt arkiv: 402
Saksbeh: Kristel Jüriloo

Oslo 18. januar 2013

Høring – NOU 2012:15 Politikk for likestilling

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) viser til høringsbrev av 12.10.2012 der departementet ber om FFOs synspunkter på utvalgets forslag.

Utvalgets mandat er å legge grunnlaget for en kunnskapsbasert og helhetlig likestillingspolitikk for fremtiden. I og med at utvalgets mandat har et utpreget kjønnslikestillingsperspektiv, har FFO kun enkelte merknader til utredningen.

FFOs hovedsynspunkter

- FFO støtter utvalgets forslag om å lovfeste et uttrykkelig forbud mot sammensatt diskriminering.
- FFO støtter utvalgets forslag om å gi Likestillings- og diskrimineringsnemnda myndighet til å ilegge oppreisning.
- FFO støtter utvalgets forslag om fri rettshjelp i diskrimineringssaker.
- FFO støtter utvalgets forslag om at Likestillings og diskrimineringsombudet får ansvar for å håndheve forbudet mot seksuell trakassering etter likestillingsloven.

Innledning

FFO mener at likestilling må ses i sammenheng med ikke-diskrimineringsprinsippet. Tiden er moden for å se på likestilling i et større og mer sammensatt perspektiv.- Menneskers rett til likhet og ikke-diskriminering er grunnleggende prinsipper i alle menneskerettighetsinstrumenter. Menneskerettighetsutvalgets forslag om å grunnlovsfeste et ikke-diskrimineringsprinsipp fikk gjennomslag i Stortinget¹. Utvalget mener selv at den eksisterende likestillingspolitikken inkluderer alle diskrimineringsgrunnlag og at det er vanskelig å forstå hva et aktivt likestillingsarbeid på alle diskrimineringsgrunnlag skal innebære.²

FFO savner en politikk for likestilling som anerkjenner verdien av å se diskriminering i et helhetlig perspektiv. FFO er kjent med at departementet ønsker å se på likestilling i et helhetlig perspektiv. FFO ber derfor departementet om å følge opp NOU 2009: 14 Et helhetlig diskrimineringsvern.

Forbud mot sammensatt diskriminering

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven stiller, på lik linje med likestillingsloven og diskrimineringsloven, krav til årsakssammenheng mellom forskjellsbehandlingen og diskrimineringsgrunnlaget. Når flere diskrimineringsgrunnlag er aktuelle, er det uklart hvilket grunnlag som er hovedårsaken til forskjellsbehandlingen. En kvinne med nedsatt funksjonsevne kan være utsatt for diskriminering både fordi hun er kvinne og fordi hun har en funksjonshemming.

Samfunnet ser i stor grad forbi disse komplekse problemstillingene. Et menneske kan tilhøre flere minoriteter, som for eksempel funksjonshemmede, homofile, lesbiske, transseksuelle, innvandrere og så videre.

Diskrimineringsvernet ser ut til å være opptatt av å sette folk i bås, enten blir du forskjellsbehandlet fordi du er funksjonshemmet eller fordi du er kvinne eller fordi du har en annen etnisitet enn majoriteten av befolkningen. Det kan ikke stilles krav til at hver enkelt bare adopterer én identitet. Et forbud mot sammensatt diskriminering vil bidra til at vi ser helheten i mennesket. FFO mener det er på tide at kompleksiteten i forskjellsbehandlingen synliggjøres.

Rettsstilstanden nå er slik at ombudet og domstolene må vurdere hvilket diskrimineringsgrunnlag som er mest fremtredende. FFO kjenner ikke til saker der ombudet eller domstolene har foretatt en parallell anvendelse av likestillingsloven og/eller diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og/eller diskrimineringsloven. Et forbud mot sammensatt diskriminering og plassering i én samlet diskrimineringslov vil kunne løse denne problemstillingen.

FFO støtter forslaget, men ber regjeringen følge opp NOU 2009:14 Et helhetlig diskrimineringsvern som foreslår grunnlovsfesting av et ikke-diskrimineringsprinsipp, en samlet lov mot diskriminering og ratifisering av EMK Tilleggsprotokoll 12 om et helhetlig diskrimineringsforbud.

---

¹ Innst. S. 169 S (2012-2013) (Midlertidig)

² NOU 2012:15 Politikk for Likestilling s. 22 venstre spalte

Oppreisning for brudd på diskriminerings- og tilgjengelighetsloven

I henhold til diskrimineringsombudloven § 7 har Likestillings- og diskrimineringsnemnda myndighet til å pålegge retting, stansing og andre tiltak som for eksempel ileggelse av tvangsmulkt. Myndighet til å ilegge oppreisning vil etter FFOs syn videreføre nemndas lavterskeltilbud.

Et erstatningsansvar vil forhindre mange brudd på loven og dermed styrke diskrimineringsvernet. Både FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne og andre menneskerettighetsinstrumenter forplikter regjeringen til å iverksette tiltak for å oppnå reell likeverd og ikke-diskriminering. Komiteen for funksjonshemmedes rettigheter vil anbefale at en nemnd som håndhever diskrimineringsforbudet skal få myndighet til å ilegge oppreisning.

FFO støtter utvalgets forslag og håper regjeringen følger dette opp slik at diskrimineringsvernet styrkes.

Fri rettshjelp i diskrimineringsaker

Omtrent halvparten av klagenes Likestillings- og diskrimineringsombudet mottar omhandler diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.³ FFO kan ikke tolke dette annerledes enn at det er et stort behov for fri rettshjelp i saker etter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Likestillings- og diskrimineringsnemnda har per i dag ikke myndighet til å ilegge erstatning og oppreisning, og sakførsel for domstolene er ikke et alternativ for de fleste. Dette svekker diskrimineringsvernet.

FFOs har i brev til departementet vedrørende krav til statsbudsjettet for 2014 bedt om at rettshjelplovens dekningsområde utvides til saker etter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Meld. St. 26 (2008-2009) Om offentlig rettshjelp anbefalte en slik utvidelse av loven. Stortinget mener at meldingen gir et godt grunnlag for det videre arbeidet med å styrke rettshjelpsordningen⁴.

FFO mener at diskriminering skader verdigrunnlaget for det norske samfunnet – det bidrar til å opprettholde dårlige holdninger som igjen skaper barrierer i arbeidslivet. Den som diskriminerer bør kunne forvente alvorlige konsekvenser for sine uttalelser eller handlinger. Regjeringen har påtatt seg forpliktelsen med å oppfylle rettighetene i FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Regjeringen må derfor iverksette konkrete handlinger for å bygge ned barrierer samfunnet har skapt mot mennesker med nedsatt funksjonsevne. FFO mener at fri rettshjelp i saker etter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er et hensiktsmessig tiltak for å oppnå dette.

FFO støtter forslaget om fri rettshjelp i diskrimineringsaker.

---

³ Likestillings- og Diskrimineringsombudet: Klagesaker etter diskrimineringsgrunnlag, samfunnsområde og saksår, 2007-2011 (2011) <http://www.ldo.no/no/Tema/Statistikk-og-analyse/Klagesaker-etter-diskrimineringsgrunnlag/>

⁴ Innst. S. nr. 341 (2008-2009)

Forbudet mot seksuell trakassering

Funksjonshemmede opplever seksuell trakassering på grunn av nedsatt funksjonsevne.⁵ Særlig alvorlig er dette når den funksjonshemmede er i et avhengighetsforhold til omsorgspersonell og den som yter omsorg trakasserer.

Det er en uklar rettstilstand på dette området. Verken NOU 2005:8 Likeverd og tilgjengelighet eller Ot. prp. nr. 44 (2007-2008) behandler spørsmålet om seksuell trakassering av mennesker med nedsatt funksjonsevne. Lovkommentarene til loven kommer heller ikke inn på spørsmålet.⁶

I norsk rett er det lovteksten og formålet med loven som er utgangspunktet for lovtolkningen. Alminnelig språklig forståelse av ordlyden i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 6 er at forbudet mot trakassering også omfatter et forbud mot seksuell trakassering. Dersom lovgiver skulle fravike fra denne alminnelige forståelsen, burde lovgiver gitt uttrykk for dette i forarbeidene. En forutberegnelig rettstilstand forutsetter at loven tolkes i henhold til alminnelig språklig forståelse. FFO mener at den gruppen som loven har som formål å beskytte, anser at forbudet mot trakassering også beskytter dem mot seksuell trakassering.

Forbudet mot trakassering i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven inneholder ikke en definisjon av seksuell trakassering. NOU 2009:14 Et helhetlig diskrimineringsvern anser seksuell trakassering som en underkategori av forbudet mot trakassering. Utvalget NOU 2009:14 foreslår at seksuell trakassering defineres inn som en del av det generelle forbudet mot trakassering. Forbudet mot trakassering er et overordnet og generelt forbud som bør omfatte alle trakasseringsformer, også seksuell trakassering. Trakassering er ikke uttrykkelig nevnt i FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne, men FFO mener at det generelle ikke-diskrimineringsprinsippet også må forstås dithen at trakassering ansees som en form for diskriminering.

Ombudet håndhever ikke forbudet mot seksuell trakassering – det overlates til politiet og domstolene. Forbudet mot seksuell trakassering på grunn av nedsatt funksjonsevne er ikke uttrykkelig unntatt fra ombudets mandat, slik det er i likestillingsloven. Det blir en inkonsekvent praksis om ombudet kan håndheve forbudet etter diskrimineringsloven og/eller diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, men ikke likestillingsloven. Et retts teknisk argument kan imidlertid ikke være tilstrekkelig for å fravike lovens ordlyd.

Utvalgets foreslår å gi ombudet ansvar for å håndheve forbudet mot seksuell trakassering etter likestillingsloven. Det er som nevnt en uklar rettstilstand på dette området, men FFO mener at ombudet har kompetanse til å håndheve forbudet mot seksuell trakassering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Derfor ber vi departementet vise hvilke konsekvenser forslaget vil kunne få for de andre diskrimineringsgrunnlagene.

---

⁵ Nasjonalt kompetansesenter for vold og traumatisk stress, Overgrep mot kvinner med nedsatt funksjonsevne – en kunnskapsoversikt (2010)

⁶ Rettsdata, Lovkommentarer til diskriminerings og tilgjengelighetsloven (2010)

Oppsummering

Selv om utvalgets arbeid har et kjønnslikestillingsperspektiv, ser FFO at mange forslag er relevante for å styrke diskrimineringsvernet og forbedre rettssituasjonen til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Regjeringen har plikt til å følge opp de internasjonale forpliktelsene ratifisering av FNs konvensjon om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne medfører. Regjeringen skal levere en omfattende rapport til FN-komiteen for funksjonshemmedes rettigheter⁷. FFO anmoder derfor regjeringen om å følge opp forslagene i NOU 2012:15 Politikk for likestilling som en del av denne oppfølgingen. I tillegg anmoder FFO regjeringen om å følge opp forslagene i NOU 2009:14 Et helhetlig diskrimineringsvern og Meld St. 26 (2008-2009) Om offentlig rettshjelp slik at regjeringen sørger for å legge til rette for at funksjonshemmede skal få oppfylt sine rettigheter i tråd med FN konvensjonen.

Med vennlig hilsen

FUNKSJONSHEMMEDES FELLESORGANISASJON

Liv Arum
Generalsekretær

---

⁷ International Convention on the Rights of Persons with Disabilities art. 35 nr.1